

Boerenzwaluw nestplankjes

Afgenomen populatie

Sinds de jaren zestig is de populatie boerenzwaluwen met ca 70% geslonken. Dit heeft te maken met biotoop en broedlocaties. De biotoop in boerenland is verschaald tot monocultuur met weinig insecten. Tegelijkertijd zijn geschikte broedplaatsen voor de boerenzwaluw schaars geworden. Vrijwel alle kleine stallen op het boerenland zijn verdwenen. Grote moderne stallen zijn afgesloten en ook om andere redenen ongeschikt. De boerenzwaluw wijkt daarom uit naar bruggen, open kapschuren, grotere duikers (0.5 meter vrij van het water), boothuizen, steigers en carports.

De boerenzwaluw populatie kent tegenwoordig weer een bescheiden opleving dankzij de paardenmaneges.

Geschikte biotoop

De boerenzwaluw is een goede vlieger. De uit- en thuisreis naar Zuid Afrika is ca 15.000 kilometer. Echter voor het grootbrengen van de jongen moet deze goede vlieger zich beperken tot een straal van maximaal 300 meter rond het nest. In deze beperkte ruimte moet een biotoop aanwezig zijn met voldoende insecten. In de praktijk betekent dit water, riet, kruidenrijk grasland. Als er nog vee gehouden wordt in de buurt dan telt dit zwaar mee op geschiktheid.

Predatie vrij

De nestplaats moet predatie vrij zijn. De boerenzwaluw maakt daarom niet vaak op doorlopende richels een nest vanwege ratten, wezels etc. Uilen jagen ook op de zwaluw, daarom moet het nestplankje tegen de onderkant van een plafond geplaatst worden zodat het niet "aangevlogen" kan worden. Dit geldt ook voor bekende nest predators als kraaien, eksters, spechten. Dit plafond kan de onderkant van een brug zijn of een ruim dak overstek. Een hoekplankje tegen de onderkant van het wegdek blijkt in de praktijk goed te voldoen. Het tocht nogal onder een brug en een hoekplankje geeft beschutting tegen de wind.

Beperkt aantal nestplaatsen per locatie

Ogenschijnlijk is de boerenzwaluw een gezellige groepsvogel. Ze foerageren vaak in groepen. Ze broeden in tamelijk losse kolonies. Daarbij handhaven ze een nest territorium met een straal van vijf á tien meter. Afhankelijk van de grootte van een brug is er maar plaats voor één of twee bewoonde nesten. Toch heeft het zin om wat meer plankjes te plaatsen want de zwaluw wil nog wel eens vlakbij een nieuw nest maken in verband met parasieten.

Parasieten overleven de winter in de vorm van eitjes en worden weer actief als het nest opnieuw bewoond wordt. Een grote slaagkans voor de nestplankjes heb je nabij een reeds bestaande kolonie. Eenmaal een nestlocatie in gebruik genomen, wordt die generaties lang elk jaar weer bezocht.

De witte kwikstaart (minder kieskeurig dan een boerenzwaluw) gebruikt wel eens een zwaluwplankje.

Samengevat:

insectenrijke omgeving, beschutte plek, veilig voor klimmende en vliegende predators.

Enkele voorbeelden.

In Belt Schutsloot zijn onder een bestaande brug en onder twee vernieuwde bruggen drie verschillende nestplankjes geplaatst die direct in gebruik zijn genomen. Onder deze bruggen werd al vele jaren gebroed door de boerenzwaluw.

Voorbeeld 1: hoekplankje. *(Jan Bus)*

Dit type plankje is al meer dan twintig jaar in gebruik, onder bruggen en onder overkappingen. In Eemnes ontdekte men twintig jaar geleden bij toeval dat lange richels onder bruggen gemeden worden (ratten wezels). Een hoekplankje dat zodanig wordt geplaatst dat er geen predator bij kan komen wordt wel als nestplaats geaccepteerd. Vele jaren broedde de zwaluw op de langsliggers van een oude brug in Belt Schutsloot vóór mijn huis totdat ik onderstaande hoekplankjes tussen de liggers onder het wegdek plaatste. Vanaf dat moment werd op de plankjes gebroed. En inderdaad wisselde de zwaluw wel eens van plankje. Bij deze brug in 7 jaar tijd vier keer. Het plankje kan geschroefd worden of met tien seconden lijm geplakt. De basismaten zijn 11x11x11 cm voor de inwendige hoogte en de inwendige zijden. Het plankje op de foto heeft aan de bovenkant gelijmd gezeten, maar de lijm hield niet goed op de vochtige plank. Later zijn alle hoekplankjes in het hout geschroefd. Ik heb op meerdere plaatsen een plankje zonder hoek getest, daar hebben vogels minder trek in. Tegen een veldschuurtje kreeg ik er meteen een vliegenvanger op toen ik er na vier jaar een hoekplankje van maakte.

onderaanzicht

zijaanzicht

Voorbeeld 2: luxe chalet. *(Ronald Messemaker)*

De architect van dit kastje heeft er een mooi chaletje van gemaakt. Met op de rand enkele spijkertjes voor een beter houvast voor het nest. Onbereikbaar voor predators en goede beschutting tegen de tocht onder een brug. De kastjes zijn op het beton gelijmd met tien seconden lijm, zowel aan de bovenzijde als aan de achterzijde.

Voorbeeld 3: robuuste twee onder een kapper. *(Nico van der Lelie)*

De architect heeft hier een plankje gemaakt waarbij de zwaluw kan kiezen aan welke kant hij het meest beschut tegen de wind zit. Onverwoestbaar zelfs voor vandalen met een pikhaak.

Locatie

Het is de locatie die een nestplaats aantrekkelijk maakt. De oude brug was zwart aan de onderkant en had langsliggers. De nieuwe betonbrug bijna wit, rechthoekig en kaal, heeft een volledig andere aanblik. Dat maakt voor de zwaluw niet uit, het gaat om de locatie met veel insecten. De verschillend uitgevoerde broedplankjes onder de nieuwe bruggen werden direct geaccepteerd. Een praktijkproef bij toeval onder de bruggen in Belt Schutsloot ☺. Zoals uit de voorgaande foto's blijkt zitten de nestplateau's ongeveer 11 cm onder het bovenliggende wegdek. Als er geen langsliggers zijn dan de nestplankjes tenminste een meter vanaf de rand van de brug plaatsen.

Gezien de boven beschreven ervaring met verschillende vormen van nesthulp is voor nieuwe betonbruggen onderstaande nestplank gemaakt:

- Twee onder een kap zodat de zwaluw kan wisselen in verband met parasieten
- Twee onder een kap is geen extra werk bij maken en plaatsen
- Geschroefd en gelijmd met zonodig extra versterking tegen vandalisme
- Basismaten 11x11x11 cm per zijde
- Grote lijmvlakken voor een goede hechting aan het beton
- Schroefje op de hoek geeft extra steun voor het nest

In Belt-Schutsloot zijn rond de jaarwisseling 2019-20 twee bruggen vernieuwd. Het zijn gladde betonbruggen. Dit beton is te glad voor een zwaluw om er een nest tegenaan te metselen. Het twee-onder-een-kap nestplankje heb ik per 31 januari 2020 gelijmd tegen de dwarsligger van de nieuwe betonbrug.

Ik heb gelijmd met Bison Montagekit Topspeed. Barcode:8 710439 005904 . Winkelprijs 15 Euro per patroon. Na aanbrengen van de kit op de lijmvlakken het plankje aankloppen met een rubber hamer. Het beton is vooraf even met een staalborstel schoongemaakt.

Nestplankje onder het wegdek tegen de dwarsligger gelijmd.

Iris, de godin van de regenboog en boodschapper van Zeus en Hera kwam nog dezelfde middag op inspectie. Het plankje is goedgekeurd.

Jan Bus
Februari 2020